

Full Foreman, or Artist's Assistant?

Oholiav ben Achisamach, a minor character in a major story

<p>The LORD spoke to Moses: See, I have singled out by name Bezalel son of Uri son of Hur, of the tribe of Judah. I have endowed him with a divine spirit of skill, ability, and knowledge in every kind of craft; to make designs for work in gold, silver, and copper, to cut stones for setting and to carve wood—to work in every kind of craft. Moreover, I have assigned to him Oholiab son of Ahisamach, of the tribe of Dan; and I have also granted skill to all who are skillful, that they may make everything that I have commanded you</p>	<p>שמות פרק לא (א) וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) רֹאֵה קִרְאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה: (ג) וְאֶמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: (ד) לְחֹשֶׁב מַחְשְׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַנָּסֹף וּבַנְּחָשֶׁת: (ה) וּבַחֲרָשֶׁת אָבֹן לְמִלְאֵת וּבַחֲרָשֶׁת עֹץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכָה: (ו) וְאֲנִי הִנֵּה נֹתַנִּי אֹתוֹ אֶת אֶהֱיָאֵב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמִטֵּה־דָן וּבְלֵב כָּל־חָכְמֵי־לֵב נֹתַנִּי חֲכָמָה וְעָשׂוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ:</p>
--	---

As an individual

Malbim

There are times when G-dly inspiration comes to an individual for the sake of his own wisdom or for his own prophecy. Then there are times when the inspiration is in such abundance that the person is merely a vehicle through which the light passes on to others. In our case, Bezalel was so filled with inspiration that it overflowed to Oholiab, who was a ready and worthy recipient, and from him, it flowed to all the others...Oholiab was the vessel through which the Divine inspiration for building the Tabernacle flowed forth to all the builders and craftsmen.

אברבנאל שמות פרק לא

ולפי שהיה אהליאב אדם מפורסם בידועות האלה אמר הוא ואהליאב מלא אותם חכמת לב רוצה לומר שאהליאב הוא ראוי והגון להיותו בחברת בצלאל ושניהם יעשו כל מלאכת עבודת הקדש כאשר צוה השם כי בלי ספק לא יחטיאו הכוונה האלהיות ולכך קרא משה לשניהם ולכל שאר חכמי לב אשר נשאו לבם וצוה אותם לקרבה אל המלאכה לעשות אותה.

צור המור שמות פרשת פקודי

ולפי שטובים השנים מן האחד. אמר ואתו אהליאב. איש חכם ראוי לשרות שכינה בישראל על ידו.

Redemption Song

Shemot Rabbah 40

R. Abba b. Hiyya: Because even the smallest (ha-dal) of the tribes associated itself with him. R. Hanina b. Pazzi said: No tribe was greater than Judah and none more lowly than Dan, which descended from one of the maidservants, and of whom it says, And the sons of Dan: Hushim (Gen. XLVI, 23). God said: 'Let him [Dan] come and be associated with him [Judah], so that no man may despise him or become arrogant, for both great and small are equal in God's sight; Bezalel comes of the tribe of Judah and Ahaliab from Dan, yet [the latter] is associated with him.'

במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה ב

וישאו אותו בניו היאך צום אלא אמר להם בני יהודה יששכר וזבולן יטענו מטתי מן המזרח... דן אשר ונפתלי יטענו מן הצפון... ברא הקדוש ברוך הוא ארבע רוחות לעולם מזרח מערב צפון ודרום מזרח משם האור יוצא לעולם... צפון משם החשך יוצא לעולם... למה שהוא החשיך העולם בע"ז שעשה ירבעם שני עגלי זהב, וע"ז חשך הוא שנאמר (ישעיה כט) והיה במחשך מעשיהם. וחזר ירבעם על כל ישראל ולא קבלו ממנו אלא שבט דן שנאמר (מלכים א יב) ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב וגו' ואת האחד נתן בדת. ולכך צוה הקדוש ברוך הוא שיחנה דן בצפון הה"ד דגל מחנה דן צפונה וגו' ועליו שבט אשר מאיר על החשך שנא' (דברים לג) ולאשר אמר ברוך וגו' וטובל בשמן רגלו.

<p>Melachim 12:28-31</p> <p>So the king took counsel and made two golden calves. He said to the people, "You have been going up to Jerusalem long enough. This is your god, O Israel, who brought you up from the land of Egypt!" He set up one in Bethel and placed the other in Dan. That proved to be a cause of guilt, for the people went to worship [the calf at Bethel and] the one at Dan.</p>	<p>Shoftim 18</p> <p>In those days there was no king in Israel, and in those days the tribe of Dan was seeking a territory in which to settle; for to that day no territory had fallen to their lot among the tribes of Israel. The Danites sent out five of their number..."Go," they told them, "and explore the land." When they had advanced into the hill country of Ephraim as far as the house of Micah, they stopped there for the night...<u>The Danites set up the sculptured image for themselves; and Jonathan son of Gershom son of Manasseh, and his descendants, served as priests to the Danite tribe until the land went into exile. They maintained the sculptured image that Micah had made throughout the time that the House of God stood at Shiloh.</u></p>
---	--

פסיקתא דרב כהנא

ור' נחמיה א' כל מי שהענן פולטו היה נישול. **ורבנין אמרין זה שבטו של דן שפולטו הענן**, שהיו כולן עובדין עבודה זרה.

A Dynamic Duo

אבן עזרא על שמות פרק לא פסוק א

(א) וידבר - אמר הגאון למה נבחרו בצלאל ואהליאב. והשיב כי בצלאל מבני יהודה שהמשילו יעקב לגור **אריה** גם אהליאב מבני דן שהמשילו משה לגור **אריה**. והאריה צר מאחוריו וככה היה הבית. וזה דרש הדורש כי בצלאל ואליאב לא בנו הבית. ורוחב המשכן שעשו היה שוה ואין טעם לשאלתו כי נבחרו בעבור שלא היה בישראל כמותם:

בראשית מט:ט - גור אריה יהודה מט:רפ ב' עלי' כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימו:
דברים לג:כב - ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן הבשן:

<p>דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק ל</p> <p>(ח) נפתולי אלהים נפתלתי...ד"א לשון <u>צמיד פתיל כלו' חבורין</u> של שם נתחברתי עם אחותי מבני אחותי עתיד לצאת בצלאל שהיה מלא רוח חכמה שנאמר ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ואמלא אותו רוח אלהים. ואני נתחברתי עם אחותי באותה מלאכה</p>	<p>פירוש הרא"ש על בראשית פרק ל פסוק ח</p> <p>נפתולי אלהים נפתלתי עם אחותי גם יכולתי. קשה לשון יכולתי דמשמע שהיה לרחל יכולת יותר מלאה בבנים והלא עדיין לא השיגה לחשבון בניה של לאה? וי"ל דהענין כך הוא האמהות היו נביאות ואמרה רחל אני יודעת שאת מתהללת ומשתבחת בחרש חכם</p>
--	--

<p>שיצא ממד משבט יהודה שהוא בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה; כמו כן עתיד לצאת ממני חרש חכם שהוא אהליאב בן אחיסמך למטה דן. ועוד בבנין בית המקדש ראשון יוצא ממני חכם חרש כדכתיב והוא בן אשה אלמנה משבט נפתלי ולפי אמרה על נפתלי גם יכולתי עליך וכן לשון הפסוק פן יאמר אויבי יכולתי ופירושו יש לי יכולת עליך</p>	<p>דכתיב ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן. גם יכלתי כמו כן בבית ראשון שבנה שלמה שסיים חירום שהיה משבט נפתלי:</p>
--	--

Tanchuma, Ki Tisa 13:5

The Tabernacle and the Sanctuary were erected by these two tribes, for Solomon was of the tribe of Judah, and Hiram was of the tribe of Dan, as it is said: *The son of a widow of the tribe of Naphtali* (I Kings 7:4), and in the Book of Chronicles: *The son of a woman of the daughters of Dan* (II Chron. 2:12). These verses indicate that his father was of the tribe of Naphtali and his mother of the tribe of Dan. The Holy One, blessed be He, said: In this world you erected a Tabernacle and a Sanctuary which were walled about, but in the world-to-come I will build a Sanctuary that will be encircled by a wall of fire, as it is said: *For I, saith the Lord, will be unto her a wall of fire* (Zech. 2:9).

דברי הימים ב פרק ב, ייג

וַיֹּאמֶר חִירָם מֶלֶךְ-צֹר בְּכֹתֵב וַיִּשְׁלַח אֶל-שְׁלֹמֹה בְּאַהֲבַת ה' אֶת-עַמּוּ נְתַנְךָ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ: (יא) וַיֹּאמֶר חִירָם בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת-הַשְּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִיד הַמֶּלֶךְ בֶּן חָכִים יוֹדֵעַ שְׂכָל וּבִינָה אֲשֶׁר יִבְנֶה-בַּיִת לַה' וּבֵית לְמִלְכוּתוֹ: (יב) וְעַתָּה שְׁלַחְתִּי אִישׁ-חָכָם יוֹדֵעַ בִּינָה לְחִירָם אָבִי: (יג) בֶּן-אִשָּׁה מִן-בָּנוֹת דָּן וְאָבִיו אִישׁ-צֹרִי יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף בְּנוֹחֶשֶׁת בְּבָרָזַל בְּאֲבָנִים וּבַעֲצִים בְּאַרְגָּמָן בְּתִלְתִּל וּבַבּוֹץ וּבַכַּרְמִיל וּלְפַתֹּחַ כָּל-פֶּתָחוֹ וּלְחֹשֶׁב כָּל-מַחֲשָׁבֶת אֲשֶׁר יִגְתֵּן-לוֹ עִם-חָכְמֹהוּ וְחֻכְמֹהִי אֲדֹנִי דָוִיד אָבִי:

Arachin 16b

Rabbi Johanan said: From where do we know that a man should not change his occupation from the occupation of his ancestors? As it is said: "And King Solomon sent and fetched Hiram out of Tyre. He was the son of a widow of the tribe of Naphtali, and his father was a man of Tyre, a worker in brass."⁵ The Master taught on this verse: [Although his father was from the tribe of Naphtali,] his mother⁶ was of the tribe of Dan, of whom it is written: "And, behold, with him I have placed Oholiab the son of Ahisamach, of the tribe of Dan."

<p>זוהר כרך ב (שמות) פרשת פקודי דף רכ עמוד ב פקודי המשכן בהוא חילא נפקו, מנלן, דכתיב ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה דא איהו (רכב א רלו א) מסטרא דימינא, ואתו אהליאב דא (רכ ב) איהו מסטרא דשמאלא, ומשכנא מסטרא דימינא ושמאלא אתקם ואתעביד ומשה דהוה בינייהו אוקים ליה</p>	<p>רבינו בחיי שמות פרק לח: כא וכשם שהזכיר שם אלהים בכל מעשה בראשית ואח"כ השם המיוחד, שנאמר: (בראשית ב, ד) "ביום עשות ה' אלהים", כנגדו תמצא במשכן אחר שהזכיר: (להלן מ, לה) "וכבוד ה' מלא את המשכן", שהוא כנגד שם אלהים הזכיר ה' המיוחד ואמר: (שם, לח) "כי ענן ה' על המשכן". וכשם שהעולם נברא בשתי מדות: מדת רחמים ומדת הדין, כנגדו המשכן נעשה בשני אומנים: בצלאל משבט יהודה, כנגד השם המיוחד, ואהליאב משבט דן כנגד מדת הדין.</p>
---	--

ספר הליקוט - פרשת ויקהל - פרק לה (ר' חיים וייטל)

וכן אהליאב, לפי שהיו ישראל עתידים להיות עובדים עגל אחר שעשאו ירבעם בדן, ולכן **הקדים השי"ת רפואה למכה**, שיהיה עושה המשכן אהליאב, **לכפר על אותו עון שעתיד להיות בדן**. ודע, כי בצלאל היה מסוד שם הוי"ה, ולכן דגל מחנה יהודה קדמה מזרחת, בחינת הת"ת. ולכן עשה בצלאל, צ"ל א"ל הפנימי, דהיינו יריעות המשכן

ואהל הפנימיים. ויריעות אהל החיצוניות עשה אהליאב, שבא משבט דן שהוא מאסף לכל המחנות, בסוד שם אדניי, ולכן עשה יריעות עזים, קליפה לפרז. וכן בבנין שלמה הוא עצמו מצד יהודה, וחירם מצד דן, ונתחברו שניהם בסוד יאהדונה"י. ולעתיד, משיח מיהודה ושריה משבט דן כנז' בפי' בלק, כי זה תכלית בנין בית המקדש, להיות ה' בהיכלו בסוד יאהדונה"י.

כלי יקר שמות פרק לה

הוא ואהליאב. שנקרא כך על שם כי הוא יבנה אוהל מועד לאבינו שבשמים ועל שם זה נקרא בשם אהליאב. בן אחיסמך, כי שם מקום סמיכות האחים דהיינו השכינה עם ישראל כמו שנאמר (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, וכתוב (שיר השירים ה ב) אחותי רעיתי. למטה דן, שנמשל גם הוא לגור אריה שנאמר (דברים לג כב) דן גור אריה, על כן מן הראוי שיבנה האריאל. ורמז ביהודה ודן לשני שמותיו יתברך ה' אלהים שם של רחמים ושל דין אשר שיתף הקדוש ברוך הוא ברוך הוא וברא בהם העולם, כך משכן זה העשוי על תמונת כל העולמות נעשה על ידי יהודה אשר כל השם של רחמים כלול בשמו ועל ידי דן המורה על מדת הדין כי בשנים אלו יצר ה' עולמו ובשנים אלו נעשה על תמונת העולם המשכן על ידי שבט דן ויהודה, לכך נאמר ראו קרא ה' בשם, וסוד זה נכון וברור.

רב צדוק (חלק ד ליקוטי מאמרים עמוד רכו)

... וזהו קדושת שבט דן המאסף לכל המחנות ומחזיר כל האבדות והאובדים והנדחים למקורן ואף על פי שהוא הירוד שבשבטים והיה הענן פולטן (תנחומא תצא), כאלו הם חוץ למחנה ישראל ושואין להם אחיזה גם באור המקיף שהוא מקיף לכל הכנסת ישראל, והיינו לפי שבהם היה מושרש גם כן ענין ההסרה מאחר השי"ת, וכמש"ל (שוח"ט ק"א) על פסוק פן יש בכם משפחה או שבט וגו' זה שבט דן שהם התחילו בפסל מיכה... והבועט באמונה נראה כיצא מכל הכנסת ישראל וכאלו אינו מזרע ישראל, אבל זהו רק למראית העין בעולם הזה, שהוא עלמא דשקרא שאין האמת ניכר, אבל השי"ת שומר אמת לעולם דלא ידח מהם נדח, ולפי שמקום היצירה לחוץ היא מצד היושר שבמקום הירוד וסוף הקומה יש אחיזה לחיצונים, ועמלק הוא שהלך והוציאן מחוץ לענן... כי כמו שמצד שליטת אדם הבליעל יש שם כח ההסרה מיהדות לגמרי, כך זה לעומת זה בקדושה שם כח ההכנסה לקדושה לגמרי, אפילו מקומות היותר ירודים כשיתגבר כח האדם דקדושה דיבור שהכל בקדושה, וכל שליטת האדם דבליעל היה לרע לו, וזה כל כח שמשון...

https://rabbirudman.wordpress.com/2016/03/04/vayakhel-ohaliav/#_ftn10

The Ohel is the covering made of goat's wool. It is not visible from within the Mishkon, but is above it. It is different in that it is made of eleven strips, and there is an overhang from that eleventh strip^[7]. This was made by Ohaliav^[8]. Why is he chosen to make this? And what is the significance of the eleventh strip?

One of the ways that Yakov and Eisav are described is as the difference between sheep and goats^[9]. Yakov and Klal Yisroel are described in various places in Tanach as sheep. Eisav is described as a goat, an Eiz- which means something with no boundaries. But it needs a spark of Kedusha.

The part of the Mishkan which is to counteract Eisav is the tent woven from goat wool. That is the outer part which serves to protect. The inner part is the beauty of the closeness to HaShem. Klal Yisroel needs both of these, the outer protection and the inner beauty. That is Betzalel from Yehudah and Ohaliav from Dan. Yehudah as the king is the inner beauty of Klal Yisroel. Dan is the Shevet that was outside the camp, to bring back in all those who were evicted from the camp for their Aveiros. Those are the ones Amalek attacked at the end of B'Shalach^[10], and that is who needs to be protected by the tent of the spark of Kedusha of the goat.

שפתי כהן שמות פרשת פקודי ד"ה [לה, כא

ודע והבן שהאומנים היו ארבעה וכל אחד עשה כפי מדריגתו, כל איש חכם לב העושים במלאכה עשו בבחינת העשיה, ואהליאב עשה בבחינת היצירה, ובצלאל בבחינת הבריאה, ומשה בבחינת האצילות כפי הכוונה. כמו שכתבתי בפרשת ויקהל. וכן וכל חכם לב עשו בבחינת הגוף, ואהליאב בבחינת הנפש, ובצלאל בבחינת הרוח, ומשה בבחינת הנשמה, עליהם אמר הנביא (ישעיה מ"ג, ז') כל הנקרא בשמי, זה משה שקרא שם על כל דבר ודבר וחתמו בשם ה', שלזה יש שמונה עשר פסוקים כאשר צוה ה' את משה, שנתן חיות לכל דבר ודבר בה' שהוא ממית ומחיה לכל, שנאמר (נחמיה ט', ו') ואתה מחיה את כולם, ולכבודי בראתיו זה בצלאל שלא נברא אלא לעשות

המשכן ועשאו בבחינת הבריאה, יצרתיו זה אהליאב שעשאו בבחינת היצירה, אף עשיתיו זה כל איש חכם לב שעשאו בבחינת העשיה, עשיה גימטריא שכינה, וכן ובצלאל בן אורי בן חור עשה את כל אשר צוה ה' את משה ראשי תיבות בגימטריא הבריאה יתר י' שהיא הנשמה. אהליאב בן אחיסמך גימטריא רמה עם חמש מלות, צרף עמו ה"ס שהוא היה למטה דן שהוא אמצע הכינוי עולה בגימטריא יציר, ושאר כל חכם לב היו בבחינת העשיה שהיא שכינה כמו שאמרתי, לזה נקראו חכם לב כי לב הוא השכינה שנאמר (בראשית ו', ו') ויתעצב אל לבו, זאת אשיב אל לבי (איכה ג', כ"א), צור לבבי (תהלים ע"ג, כ"ו), והיא נקראת צור, הנני עומד לפניך על הצור (שמות י"ז, ו'). אם כן מכאן מבואר שהיה המשכן כנגד כל העולמות כולם, לזה אמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ראשי תיבות בגימטריא אביע עם הכולל, לזה אמר בתוכם ולא אמר בתוכו, הזהירם שיעשוהו ויזהרו בעשייתו בארבע בחינות שהם אצילות בריאה יצירה עשיה, ראשי תיבות אבי"ע. ואתו אהליאב, פירש מה היתה מלאכתו ואמר חרש וחשב ורוקם, לפי שהיה בבחינת היצירה והציור, אבל בצלאל לא פירש מלאכתו לפי שהיתה דקה מן הדקה שהיא בחינת הבריאה שהיא בחינת הרוח, וכן בריאה גימטריא הרוח, ואף על פי שכל אחד עשה בחינתו כפי קבלת נשמתו עם כל זה בעשיית אותה בחינה היה לו בה כללות השלוש בחינות של אצילות בריאה יצירה עשיה אלא שלא היה גובר וגומר אלא אותה בחינה כפי קבלת נשמתו, כי נשמתו של משה רבינו ע"ה היתה מן האצילות אם כן ודאי שבחינת האצילות גוברת וגומרת, וכן בצלאל היתה מן הבריאה גומרת, וכן אהליאב היתה מן היצירה בחינת היצירה גוברת, עם כל זה היה עם כל אחד ואחד השלוש בחינות, לזה אמר כאן שלושה דברים חרש וחושב ורוקם מלבד בחינתו שהן ארבעה, לזה אמר ארבעה דברים שאמר בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש, ומשה על הכל שהיה בכוונתו נותן חיות ונשמה באותו דבר כמו שאמרנו, וכן בזוהר (ח"ב רכ"ד א) זה לשונו על ידא דבצלאל איהו עביד אומנותא ומשה אתקין כולא לבתר, משה ובצלאל כחדא הוו משה לעילא בצלאל תחותיה סיומא דגופא כגופא עד כאן: